

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rudolphi Goclenii Exercitationes et disputationes ethicae & politicae

Goclenius, Rudolph

Marpurgi Cattorum, 1601

Disoutatio V.

[urn:nbn:de:bsz:31-109121](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109121)

28. Et sanè vir fortis mortem timet, & quidem eò gravius fert, quò pluribus & majoribus bonis scit se ornatù, quibus per mortem exuitur, quoniam illi, qui non sunt verè fortes, neq; virtutibus excellunt, mortem non valdè perhorrescunt; & minus molestè ferunt, cùm nullis bonis se privari sciant. Atq; hæc causa est, cur milites mercenarii, etsi minus fortes sint, tamen boni sint milites.

29. Cùm autem propter mortem & vulnera vir fortis etiam doleat, tamen fortitudine est præditus, imò quò magis dolet, & gravius fert, eò fortior habendus est, cùm constantissimè perferat.

DISPUTATIO V.
DE TEMPERANTIA.

Fortitudinem, quæ est in virtute animi *σοφροσύνης*, sequuntur virtutes, quæ versantur in iis subjectis, quæ voluptatem pariunt, dolorémve, vel in corpore, vel in animo. Cap. 10.

1. In voluptatum corporis moderatione cernitur temperantia, de hac præsentis disputatione nobis agere opus est.

3. Temperantia est *μεσότης πρὸς τὸν πόθον καὶ τὴν πῶν*, id est, mediocritas circa voluptatem & dolorem eum, qui ex rei jucundæ privatione existit.

4. Non

4. Non autem versatur hæc virtus circa quaslibet voluptates.

5. Sciendum itaq; est voluptates esse ψυχικές, vel σωματικές.

6. Circa ψυχικές, id est, animi voluptates, ut, quæ percipiuntur ex honoribus, aut doctrina, ex conversatione, & colloquio hominum, ex acquisitione opum, & amicorum prosperitate, non versatur, sed circa σωματικές, (corporeas) seu αἰσθητικές, non autem eas omnes, sed aliquas.

7. Non enim occupatur circa eas, quæ percipiuntur ex visu, auditu, olfactu, nisi per accidens tantum.

8. Sed circa eas, quæ percipiuntur ex gustu, & tactu, quæ nobis cum brutis sunt communes.

9. Circa illas autem minus principaliter, & secundariò, circa has verò principaliter, & primariò: nec tamen quaslibet, sed eas tantum, quas tactu duarum partium corporis percipimus, nempe, linguæ, gutturisq; & pudendorum, id est, circa voluptates eduliorum, & potuam, & venereorum.

10. Harum voluptatum cupiditates quædam communes sunt, quædam propriæ: communes sunt, quibus omnes tenemur naturæ instinctu, itaq; naturales dici possunt, qualis est appetitus cibi, potus, & veneris.

11. Pro-

11. Propriæ sunt, quæ privata consuetudine parantur, ideoq; dici possunt ascititiæ, ut cupiditas certi cibi, vel potus, certæq; Veneris.

12. In prioribus quidem pauci peccant, ac in uno tantum, eo nimirum, quod est nimum. Hi dicuntur *γαστριμαρξοι*, quia ventri ad insaniam usq; indulgent: Lurcones, comedones, heluones, ventres: (*Ασώτως*, id est, profusos seu effusos, qui dicuntur ab *α* & *σώζειν*, quod nihil sibi servent, liberalibus opponimus.)

13. In posterioribus verò peccatur variè à multis, ideoq; circa eas maxime propriè temperantia suo munere fungitur.

14. *Ὁ νησιδαιμόν*, seu stupidus verò voluptates universas, tam honestas, quàm turpes, tam salubres, quàm noxias, quasi surdis auribus præterit.

15. Cum autem voluptas vitæ humanæ penitus sit insita, talis admodum rarus est, & si præter omnem rationem hoc faciat, saxum potius, vel truncus erit, quàm homo, sin verò cum ratione, potius Deus aliquis erit, quàm homo. Huc pertinet versiculus:

Aut Deus est, aut truncus iners, qui nescit amare.

16. Contrà in talibus mores temperantis sunt, quod turpibus, quibus intemperans ad eò capitur, non modò non gaudet, sed etiam offenditur, honestis verò ita fruitur, ut circumstantiarum habeat rationem, siq; illis ca-

rerè oporteat, non admodum curet, in primis autem concupiscit, quæ ad corporis sanitatem & robur congruunt: inter reliquas voluptates, quæ mediæ sunt, id est, honestæ, eas appetendo rectè, moderatè persequitur: turpes verò appetendo non rectè, ita persequitur, ne honestis voluptatibus impedimentum aliquid afferant, nec rem familiarem, nec valetudinem, nec conscientiam lædant.

17. Reliquæ sunt tres quæstiones: Prima, quomodo proprium objectum temperantiæ possit esse dolor voluptati oppositus, cum fortitudo etiã circa dolorem versetur: τὴ φοβερὰ enim sunt λυπηρὰ, id est, quæ metum incutiunt, afferunt dolorem: Altera, utrum intemperans magis spontè agat, quàm timidus. Cui annexa est hæc: utrum turpius vitium sit intemperantia, an timiditas? Ultima quæstio est de nomine ἀκολασία, cui conveniat propriè, cui tropicè.

18. De prima responderetur: & fortitudo & temperantia versatur circa λυπῆς (dolores) diversa ratione; fortitudo quidem, quoniam in illis non despondebit animum: timiditas, quoniam ne expectationem quidem dolorum feret, tantum abest, ut perferat præsentem: temperantia verò circa dolores versatur, quatenus afficiunt corpus, & quatenus illa voluptatum absentiam vel contemnit omninò,
vel

ve ea non moveretur ultra honestatis limites :
intemperantia verò, quia obablentiam volu-
ptatum magis, quàm decet, contristatur.

19. De secunda respondetur, intemperan-
tiam esse magis voluntariam, quàm timidita-
tem, itaq; turpius vitium esse.

20. De ultima respondetur ἀκολασίαν videri
proptiè convenire perversitati puerorum ma-
lè educatorum, quòd castigatio, quæ adhi-
benda fuerat, in illis sit neglecta. Tropicè igitur
convenit in intemperantiam.

21. Ac non minus, quàm puer, nostra cupi-
ditas à ratione castiganda est.

DISPUTATIO VI.

DE LIBERALITATE ET MA-
gnificentia.

AD HUC de duabus virtutibus Ethicis, Cap. 11

Fortitudine & Temperantia, disputatum
est: quarum illa versatur circa ea objecta
quæ confidentiam aut timorem excitare pos-
sunt & *de summo* animi vi: hæc verò circa ea quæ
voluptatem dolorémve pariunt in corpore:
proximum est ut de iis virtutibus disseratur,
quæ versantur in iis objectis quæ voluptatem
dolorémve pariunt in animo.

1. Tria autem sunt objecta, pecuniæ, hono-
res, conversatio: pecuniæ quidem vel parvæ
aut certè mediocres, vel magnæ.

3. In